

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ05/4-02 бр. 2685/1-ХVI/1 4
22.12.2016. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој IX редовној седници, одржаној 22.12.2016. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: **ОДНОС ИЗМЕЂУ ОТВОРЕНОСТИ, КРЕАТИВНОСТИ И ДЕЗИНТЕГРАЦИЈЕ У ПРОСТОРУ БАЗИЧНЕ СТРУКТУРЕ ЛИЧНОСТИ**, докторанда Мине Божовић.

За ментора је одређен проф. др Горан Кнежевић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Војислав Јелић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр. 6/228</u>	Веће научних области друштвено-хуманистичких
(број захтева)	наука
<u>23.12.2016.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Однос између отворености, креативности и дезинтеграције у простору базичне
структуре личности

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ Психологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Мина (Милан) Божовић

Назив и седиште факултета на коме је стекао
високо образовање:

Филозофски факултет (Београд)

2010.

Година дипломирања:

Валидација упитника личности BFI-10 – кратке
форме Инвентара великих пет

Назив мастер рада
кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад Филозофски факултет (Београд)
одбрањена:

Година одбране мастер рада: 2012.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници 22.12.2016. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Војислав Јелић
--	--

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Мина Божовић

Име и презиме ментора: Горан Кнежевић

Звање: Редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. **Knežević, G.**, Lazarević, Lj. B., Bosnjak, M., Purić, D., Petrović, B., Teovanović, P., Opačić, G., Bodroža, B. (2016). Towards a Six-Factor Personality Model Encompassing a Disintegration Factor: A Meta-Analysis of the Empirical Evidence. *Personality and Individual Differences*, 95, 214-222
10.1016/j.paid.2016.02.044
2. Lazarevic, Lj. B., Bosnjak, M., **Knežević, G.**, Petrovic, B., Puric, D., Teovanovic, P., Opacic, G., Bodroza, B. (2017). Disintegration as an Additional Trait in the Psychobiological Model of Personality – Assessing Discriminant Validity via Meta-Analysis. *Zeitschrift für Psychologie*. Paper accepted for publication, 28 June 2016
3. Open Science Collaboration (2015). Estimating the reproducibility of psychological science. *Science*, 349(6251). DOI: 10.1126/science.aac4716
4. Stankov, L., Saucier, G. & **Knežević, G.** (2010). Militant Extremist Mind-Set: Proviolence, Vile World, and Divine Power. *Psychological assessment*, 22, 70-86
5. Terraciano, A., ...**Knežević, G.**,...& McCrae, R.R. (2005). National character doesnot reflect mean personality trait levels in 49 cultures. *Science*, 310, 96-100.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односно дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____ М.П.

проф. др Војислав Јелић

Odeljenju za psihologiju
Filozofski fakultet
Univerzitet u Beogradu

Odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične
strukture ličnosti

– obrazloženje predloga teme doktorske disertacije –

Mentor: prof dr Goran Knežević
Komentor: dr Ljiljana Lazarević

Studentkinja: Mina Božović

Beograd, decembar 2016.

UVOD

Modeli ličnosti, koji pretpostavljaju postojanje nekoliko (između pet i sedam) bazičnih crta ličnosti, poslednjih godina predstavljaju dominantne paradigme u oblasti psihologije ličnosti koja se bavi merenjem individualnih razlika i utvrđivanjem bazične strukture ličnosti.

Pod bazičnom strukturom ličnosti, podrazumevamo oblik kovarijacija između crta ličnosti, i to obično svedenih na relativno mali broj faktora koji reprezentuju osnovne, bazične dimenzije ličnosti. Bazične crte ličnosti mogle bi se definisati kao svi oni nekognitivni, vremenski stabilni i, na karakteristike uzorka, invarijantni dispozicioni konstrukti – u mogućnosti da objasne najveći deo varijanse individualnih razlika. Jedan od prvih modela, Velikih pet nastao je na osnovu leksičkog pristupa.

1.1 Leksički pristup i model Velikih pet

Ideja u vezi sa leksičkim pristupom potiče od nemačkih istraživača Klagesa i Baumgartena (Klages, 1926; Baumgarten, 1933; prema Digman, 1990) koji su sugerisali da nam analiza jezika može pomoću u razumavanju ličnosti. Za nastavak i realizaciju ove ideje važna je istraživačka aktivnost Allporta i Odberta, Cattella, Normana i Goldberga (John, Angleitner, & Ostendorf, 1988; Digman, 1989; John, 1989; John, 1990; McCrae & John, 1992; Goldberg, 1993; Knežević, 2003).

Cattell je svoje istraživanje ličnosti započeo eksploracijom skupa termina za opis ličnosti i ponašanja, koji je operacionalno definisao kao univerzum „elemenata crta”. Cattell je pokrenuo kvalitativno-logičku analizu ovog skupa termina i došao do popisa od 171 varijable i na kraju ih redukovao na 35 varijabli. Nakon toga, napravio je i niz upitničkih ajtema za ovih 35 varijabli koje je potom podvrgao faktorskoj analizi. Tako je nastala Cattellova čuvena 16-faktorska teorija ličnosti, mada je Cattell tvrdio da postoji najmanje 23 faktora, pa čak i 35 faktora – ukoliko se uključi i čitav domen patologije (Cattell, 1990; Cattell, 1995; prema Knežević, 2003).

Vrlo rano javile su se kritike Cattellovog modela u smislu da su postojale daleko jednostavnije faktorske solucije za interpretaciju dobijenih korelacija (Digman, 1990; prema Knežević, Opačić i Radović, 1997).

Nekoliko istraživanja je sprovedeno koja će dovesti do otkrića i kristalizacije dimenzija Velikih pet. Fiske je 1949. godine, koristeći 22 Cattellove varijable, konstruisao pojednostavljene opise ličnosti (Fiske, 1949; prema John & Srivastava, 1999). Na osnovu upitnika samoprocene, vršnjačkih procena i procena od strane saradnika, dobijene su vrlo slične petofaktorske strukture koje predstavljaju dimenzije sada poznate kao Velikih pet.

Dodatna istraživanja sproveli su Tupes i Christal (Tupes & Christal, 1961) koji su reanalizirali matrice korelacija dobijenih na osam različitih uzoraka. Njihovi nalazi takođe su bili u skladu sa ranije dobijenom petofaktorskom solucijom, a faktorima daju sledeća imena: 1) *surgencija*, 2) *saradljivost*, 3) *pouzdanost*, 4) *emocionalna stabilnost*, 5) *kultura*. Norman (Norman 1963; prema John, Naumann, & Soto, 2008) u svojim istraživanjima dobija slične nalaze i daje nove nazive crtama (*ekstraverzija*, *saradljivost*, *savesnost*, *emocionalna stabilnost* i *kultura*) koja će se osim *kulture* zadržati u modelu Velikih pet.

1.2 Petofaktorski model ličnosti

Za razliku od modela Velikih pet, u okviru petofaktorske paradigme postoji i Petofaktorski model ličnosti autora Costa i McCrae (prema Knežević, Džamonja-Ignjatović i Đurić-Jočić, 2004) koji u sebi sadrži i dispozicionu, ekplanatornu hipotezu – ona pretpostavlja da u osnovi izolovanih pet faktora, koji reprezentuju bazične dimenzije ličnosti, stoje nekakve endogene biološke dispozicije. Ovaj pristup baziran je na principu samoizveštaja i upitnika. Kako bi se ponašanje izmerilo, potrebno je sastaviti inventare ili rejting skale, upravo sačinjene od govornih termina kojima se opisuje ponašanje i individualne razlike među ljudima (McCrae & Costa, 1997). Za potrebe razvoja svog modela, navedeni autori razvili su upitnik NEO PI-R (NEO Personality Inventory Revised) koji predstavlja jedan od najčešće korišćenih upitnika za procenu ličnosti. Prvobitna verzija upitnika NEO inventar ličnosti (NEO Personality Inventory; Costa & McCrae, 1985) sastojao se od skala namenjenih merenju šest crta nižeg reda dimenzija *neuroticizam*, *ekstraverzija* i *otvorenost*. Costa i McCrae objavili su 1992. godine

dopunjenu verziju upitnika NEO PI-R (NEO Personality Inventory Revised) koja je sadržala i atribute namenjene proceni dimenzija *saradljivost* i *savesnost* (Costa & McCrae, 1992).

1.3 Razlike između modela Velikih pet i Petofaktorskog modela

Ukratko, osnovne razlike između modela Velikih pet i Petofaktorskog modela su sledeće: (a) model Velikih pet počiva na leksičkoj hipotezi, dok je Petofaktorski model ličnosti sagrađen oko upitnika NEO PI-R; (b) model Velikih pet više je deskriptivan i fenotipski, a Petofaktorski model crte ličnosti postavlja u model omeđen biološkim i sredinskim činiocima i njihovom interakcijom (John & Srivastava, 1999); (c) oba modela podrazumevaju da se ličnost može opisati pomoću pet faktora čiji su nazivi gotovo istovetni, osim faktora koji je u modelu Velikih pet imenovan nekad kao *otvorenost*, a nekad kao *intelekt*, dok je u Petofaktorskom modelu nazvan *otvorenost za iskustvo*.

1.4 Model HEXACO

Iako je petofaktorska paradigma široko rasprostranjena, postoji mišljenje da predloženih pet dimenzija nisu dovoljne. Tako je iz novijih leksičkih studija nastao HEXACO model (Ashton et al., 2004) koji predlaže opis ličnosti pomoću postojećih dimenzija uz dodatak šeste dimenzije – *poštenje* (Lee & Ashton 2004, 2006). Postojanje ovog faktora replicirano je u različitim kulturama i jezicima, u kojima je nekada bio interpretiran kao Integritet, Iskrenost i Moralnost (Angleitner & Ostenhof, 1989; Hahn, Lee, & Ashton, 1999; Szirmak & De Raad, 1994; prema Ashton, Lee, & Son, 2000).

2. PRIRODA DOMENA OTVORENOSTI

Otvorenost se kao crta prvi put pojavljuje u leksičkim studijama i predstavlja jednu od dimenzija kojima se može opisati bazična struktura ličnosti. Osim u leksičkim studijama i modelu Velikih pet (Digman, 1990; Goldberg, 1990), crta *otvorenost* se javlja i u drugim modelima kao što su Petofaktorski model ličnosti autora

Coste i McCrae (Costa & McCrae 1992; prema Knežević et al., 2004) i HEXACO model (Ashton et al., 2004).

2.1 Sadržaj V faktora i različite operacionalizacije

Među istraživačima koji zagovaraju Petofaktorskoj paradigmi i model Velikih pet postojale su nesuglasice oko imenovanja dobijenih faktora (Digman, 1990). U ovom poglavlju, opisat ćemo razlike u operacionalizaciji *otvorenosti*.

Najšire rečeno, crta *otvorenost* reflektuje individualne razlike u sposobnosti kognitivne eksploatacije koja uključuje rezonovanje i percepciju.

Kao što je navedeno, dimenzija *otvorenost* prvi put je prepoznata u studijama proisteklim iz leksičke hipoteze i imenovana je kao *kultura*. Naziv je odlikavao sadržaj dimenzije koji je uključivao tri elementa: 1) sofisticiranost, 2) inteligenciju i 3) interesovanja za umetnost; a smatralo se da su ovi elementi izraženi kod visoko obrazovanih osoba (McCrae & Costa, 1985). Tupes i Christal (1961) saopštavaju da je ovaj faktor najmanje jasan – te da su najveća zasićenja imale varijable kao što su kulturni, estetski probirljivi, skloni imaginaciji i socijalno uglađeni. Suprotan pol ove dimenzije činili su pridevi: neotesan, praktičan, nespretni i nezreli.

Naziv *kultura* se neće dalje održati, te Goldberg (Goldberg, 1990, 1992) sprovodeći istraživanje koristi prideve iz studija Normana (1967) i Goldberga (1982) i faktor V interpretira kao *intelekt*. Ovaj faktor sadržao je nekoliko klastera koji su obuhvatili veći broj prideva. Klasteri koji opisuju pozitivan pol ove dimenzije bili su: inteligencija, dubina, kreativnost, radoznalost, sofisticiranost i uvid; dok su klasteri koji opisuju negativan pol: plitkost, nedostatak imaginacije, glupost i nedostatak percepcije (Goldberg, 1990). Međutim, i termin *intelekt* biće doveden u pitanje; a pojam koji je najčešće korišćen za opis ove dimenzije jeste *otvorenost za iskustvo*.

Intelekt/otvorenost, kao crta, zadržaće se u modelu Velikih pet, (Digman, 1990; Goldberg, 1990) koji je jedan od najkorišćenijih modela nastalih iz leksičkih studija. Pored pridevskih skala Goldberga (Goldberg, 1990), u okviru modela Velikih pet, razvijen je i veliki broj upitnika – od kojih je najpoznatiji Inventar ličnosti Velikih pet (Big Five Inventory – BFI; Donahue et al. 1991; prema Soto & John, 2009).

Termin *otvorenost*, uvode Costa i McCrae koji tokom analize skala Katelovog

upitnika 16PF predlažu trofaktorsku soluciju (Costa & McCrae, 1976). Prva dva faktora nazivaju *neuroticizam* i *ekstraverzija* – koje je Cattell imenovao kao *anksioznost* i *exvia*; dok je treći faktor sastavljen od skala: B (bistar; eng. bright), I (blage naravi; eng. tender-minded), M (skon mašti; eng. imaginative) i Q1 (liberalno mišljenje; eng. liberal thinking) – i taj faktor interpretiraju kao *otvorenost* za afektivna i kognitivna iskustva.

U Petofaktorskom modelu ličnosti, dimenzija *otvorenost* sastoji se od šest faceta nižeg reda: 1) *fantazija*; 2) *estetika*; 3) *vrednosti*; 4) *osećanja*; 5) *ideje*; 6) *akcija* (McCrae, 1993). Oni kod kojih je pozitivan pol dimenzije veoma izražen, skloni su imaginaciji, pokazuju interesovanje za umetnost i lepo, fleksibilnog su ponašanja, intelektualno su radoznali, imaju tendenciju da prihvataju liberalne vrednosti. Osobe zatvorene za iskustvo su nezainteresovane za umetnost, pokazuju sklonost ka tradicionalnim vrednostima, nedostaje im radoznalost i veoma su krute (McCrae & Sutin, 2009).

Iako je termin *otvorenost* danas u dominantnoj upotrebi, postoje mišljenja da bi trebalo koristiti oba naziva – *intelekt/otvorenost* zbog toga što oba pojma opisuju udaljene ali i podjednako važne aspekte ove dimenzije (Saucier, 1992; Ashton, Lee, Vernon, & Jang, 2000). Saucier (1992, 1994) smatra da suštinski ni jedan od ovih termina nije adekvatan, a da bi *imaginacija* bio pojam koji bi adekvatnije predstavljao sadržaj ovog faktora zato što je imaginacija podjednako prisutna i u intelektualnim i u umetničkim težnjama i traganjima. Stiče se utisak da je *otvorenost* crta koju je najteže opisati i interpretirati (DeYoung, 2014).

Osim modela Velikih pet, iz leksičke paradigme nastao je i HEXACO model (Ashton et al., 2004) koji predlaže opis ličnosti pomoću postojećih dimenzija uz dodatak šeste dimenzije – *poštenje* (Lee & Ashton 2004, 2006).

Za razliku od ranijih leksičkih studija u kojima je je V faktor nosio naziv *intelekt*, a sadržaj činilo dosta prideva koji se odnose na inteligenciju – ovaj aspekt je u HEXACO modelu isključen. Zapravo, izostavljeni su pridevi koji se odnose na intelekt kao mentalnu sposobnost, ali je ostao sadržaj koji se odnosi na intelektualnu radoznalost i srodne pojmove (Lee & Ashton 2004). Autori navode razloge svoje odluke (Lee & Ashton 2004): (a) ovaj aspekt bio je primaran samo u nekim jezicima, dok je u nekim drugim jezicima *nekonvencionalnost* dominantan termin; (b) autori nisu želeli da u ovaj

domen ličnosti uvrste nešto što se odnosi na inteligenciju kao kognitivnu sposobnost, smatrajući da je inteligencija pre svega determinisana neličnosnim konstruktima. U okviru modela, autori su se odlučili za termin *otvorenost za iskustvo* zato što je on postao najčešće korišćen i najpoznatiji. U HEXACO modelu dimenzija *otvorenost za iskustvo* sastoji se od četiri faceta: 1) Estetska vrednost, 2) Radoznalost, 3) Kreativnost i 4) Nekonvencionalnost.

2.2 Ekvivalentnost otvorenosti iz različitih modela

Zbog brojnih polemika koje se vode oko naziva dimenzije *otvorenost*, neki autori smatraju da je ona i najkontroverznija u poređenju sa ostalim bazičnim crtama ličnosti (McCrae & John, 1992). Međutim iako postoje dileme da li je ova crta prevashodno definisana intelektom ili fleksibilnošću, nema sumnje oko njenih sržnih karakteristika.

Osoba kod koje je crta *otvorenosti* veoma izražena obično opisuje kao intelektualno radoznala, sklona imaginaciji, otvorenog duha i uma (John & Srivastava, 1999). Ovakve osobe intenzivnije doživljavaju i pozitivne i negativne emocije. Takođe, spremne su da autoritet dovode u pitanje, otvorene su za prihvatanje novih ideja i vrednosti – što ne znači odsustvo principijalnosti i doslednosti (Costa, & McCrae, 1992; prema Knežević et al., 1997). Osobe niske na domenu *otvorenosti* konvencionalnog su izgleda i ponašanja, sklone konzervativnim stavovima, preferiraju poznato u odnosu na novo; emocionalne reakcije su im umerenije; interesovanja su im sužena i manje intenzivna (Costa, & McCrae, 1992; prema Knežević et al., 1997). Osim slaganja oko ključnih sadržaja crte, rezultati istraživanja govore u prilog tome da je iako različitih naziva, otvorenost u petofaktorskim i šestofaktorskom modelu gotovo ista dimenzija.

Tako su poređenjem IPIP skala (International Personality Item Pool; Goldberg et al., 2006) i faceta upitnika NEO PI-R dobijene korelacije između .70 i .80 za facete dimenzije *otvorenost* (Goldberg, 1999). Tokom provere konvergentne validnosti upitnika HEXACO PI-R, dobijena je korelacija od .68 između faktora otvorenost i IPIP skala koje predstavljaju markere dimenzije Intelekt/Imaginacija petofaktorskog modela (Lee & Ashton, 2004). Budući da dimenzija otvorenost ne sadrži mere samoprocene inteligencije, koje su sadržane u IPIP skalama, dobijene su nešto niže korelacije na nekim facetama. Međutim ajtemi faceta Kreativnost upitnika HEXACO PI-R korelirali su .72 sa

IPIP skalama.

2.3 Validnost *otvorenosti* - korelati

Visok skor na skali *otvorenost za iskustvo* ukazuje na spremnost osobe da prihvati nove ideje kao i da promeni svoje stavove i obrasce ponašanja. Sa druge strane, osobe sa višim skorovima na negativnom polu ove crte odlikuje rigidnost i manja spremnost ka promeni. Validnost ove crte demonstrirana je u velikom broju istraživanja u kojima je pokazano da *otvorenost* leži u osnovi različitih važnih konstrukata.

2.3.1 Korelati *otvorenosti* - socijalni korelati

McCrae, Costa i Piedmont (1993) ispitivali su vezu između skale *otvorenost* i nekih ajtema Kalifornijskog psihološkog inventara. Rezultati ukazuju na negativne korelacije između *otvorenosti* i sledećih konstrukata: konvencionalizam, autoritarna potčinjenost, autoritarna agresivnost, dogmatizam, destruktivnost i cinizam, etnocentrizam, netolerancija dvosmislenosti. Trapnell (1994) je u svom radu dobio negativnu korelaciju između skale *otvorenosti* NEO PI-R i upitnika za skale desničarske autoritarnosti (Right Wing Authoritarianism). Osim toga, nizak skor na skali *otvorenost za iskustvo* povezan je i sa postojanjem rasnih predrasuda (Saucier & Goldberg, 1998; Ekehammar & Akrami, 2003; Flynn, 2005), a takođe je u pitanju i opšta sklonost predrasudama (kompozitni skor koji je uključivao etničke predrasude, seksizam, homofobiju i sl.) korelirao je negativno sa skalom *otvorenosti* na uzorku u Švedskoj (Ekehammar & Akrami, 2007).

2.3.1 Korelati *otvorenosti* - inteligencija

Dimenzija *otvorenost*, u odnosu na ostale faktore iz modela – najčešće je povezivana sa različitim kognitivnim procesima, kao što su radna memorija (DeYoung, Peterson, & Higgins, 2005) i implicitno učenje (Kaufman et al., 2010). S obzirom da domen *otvorenost* uključuje deskriptore kao što su inteligentan, pametan (DeYoung et al., 2005) – u mnogim studijama potvrđena je pozitivna korelacija između crte *otvorenosti* i inteligencije (g) merene različitim IQ testovima, a visina korelacije je približno .30 (Ackerman & Heggestad, 1997; DeYoung, 2011; Holland, Dollinger, Holland, &

MacDonald, 1995; McCrae, 1993; Moutafi, Furnham, & Crump, 2003). Otvorenost predviđa i godine školovanja (Goldberg, Sweeney, Merenda, & Hughes, 1998), akademsko postignuće i adaptiranost na školu (Farsides & Woodfield, 2003; Hair & Graziano, 2003).

Pozitivne korelacije utvrđene su između *otvorenosti* i divergentnog mišljenja (Chamorro-Premuzic & Reichenbacher, 2008; King, Walker, & Broyles, 1996; Silvia et al., 2008; Silvia, Nusbaum, Berg, Martin, & O'Connor, 2009), a divergentno mišljenje je kognitivni proces koji se nalazi u osnovi kreativnosti (McCrae, 1987). U trećem poglavlju rada ćemo detaljnije prikazati odnos između kreativnosti i *otvorenosti*.

2.3.3 Korelati otvorenosti - psihopatologija

Govoreći o korelatima skale *otvorenosti*, nalazi iz oblasti kliničke psihologije/psihopatologije upućuju na različite konstrukte koji su povezani sa niskom ili visokom otvorenošću.

Pojedini radovi beleže pozitivnu povezanost između bipolarnog poremećaja, manije i otvorenosti (Barnett et al., 2010; Tackett, Quilty, Selbom, Rector, & Bagby, 2008; prema DeYoung, 2014), kao i depresije (Wolfenstein & Trull, 1997). U studijama o aleksimiji, kao najznačajniji korelat iz domena ličnosti, pojavljuje se upravo niska otvorenost (Bagby, Taylor, & Parker, 1994; Luminet, Bagby, Wagner, Taylor, & Parker, 1999). Osim pozitivnih, postoje i negativni nalazi – u kojima nije pronađena veza između otvorenosti i poremećaja ličnosti (Durrett & Trull, 2005; O'Connor, 2005; Samuel & Widiger, 2008).

Iako između šizotipalnog poremećaja ličnosti i otvorenosti nije pronađena veza (Durrett & Trull, 2005; O'Connor, 2005; Samuel & Widiger, 2008), što je moguća posledica loše operacionalizacije ovog konstrukta u DSM-IV, između otvorenosti i šizotipije dosledno se dobija značajna veza. Ona postoji između šizotipije u celini, ali i između njenih dimenzija nižeg reda: pozitivne i negativne (Chapman, Chapman, & Raulin, 1978; Eckblad & Chapman, 1983; Kwapil, Barrantes-Vidal, & Silvia, 2008; Ross, Lutz, & Bailey, 2002; Asai, Sugimori, Bando, & Tanno, 2011; Miller & Tal, 2007; Kerns, 2005; DeYoung, Grazioplene, & Peterson, 2012). Odnos između otvorenosti i šizotipije prikazaćemo detaljnije u poglavlju četiri.

3. KREATIVNOST

3.1 Određenje kreativnosti i istorijat izučavanja

Kreativnost predstavlja pojam koji nije lako ni definisati ni istraživati (Batey, 2012). Postoje brojne definicije kreativnosti, koje se razlikuju prema tome šta smatraju glavnim kriterijumom. Poredeći definicije koje su prisutne u istraživanjima kreativnosti, najčešće se sreću dve grupe definicija: 1) one koje kreativnost određuju preko postignuća materijalizovanog nekim proizvodom, kao što je slika, skulptura, kompozicija i 2) one koje kreativnost vide kao sposobnost koja se manifestuje na testovima, npr. divergentnog mišljenja (Barron & Harrington, 1991). Prva grupa definicija bila je prisutna u radovima Termana, Galtona i njihovih saradnika gde se kreativnost procenjivala preko različitih postignuća od društvenog značaja (Batey, 2012). Značajni istraživači iz oblasti proučavanja kreativnosti, Sternberg i Lubart nude jednu "ekonomsku teoriju" i kreativnost definišu kao sposobnost da se "kupi jeftino, a proda skupo", u kontekstu ideja (Sternberg, 2006).

Sa druge strane, veliki doprinos izučavanju kreativnosti došao je iz psihometrijskog pristupa, pre svega radova Torrance i Guilforda. Kreativnost se najčešće, počevši od Guilforda operacionalizovala preko testova divergentnog mišljenja (Guilford, 1950). Testovima divergentnog mišljenja može se procenjivati fluentnost, fleksibilnost, originalnost i elaborativnost, a test koji je u najčešćoj upotrebi jeste Test posledica (Christensen & Merrifield, & Guilford, 1953). Iako postoje kritike validnosti testova divergentnog mišljenja (Wallach, 1970; prema Runco, 2008; Runco, 1991b) oni se i dalje najčešće koriste u empirijskim studijama iz oblasti individualnih razlika, posebno kada posmatramo razlike između pojedinaca, a ne između grupa (npr. poredimo umetnike i neumetnike).

U ovom radu, kreativnost ćemo operacionalizovati kao crtu, a meriti preko testa divergentnog mišljenja. Uz ovaj model, kreativnost ćemo proceniti i preko samoprocene kreativnog postignuća i ponašanja. Nakon kritika testova divergentnog mišljenja, javila se potreba za nekim novim načinima procene svakodnevne kreativnosti. Kao rezultat, nastali su testovi samoprocene svakodnevne kreativnosti koji se sve češće čine istraživački instrumentarijum (Barron & Harrington, 1981; Carson, Peterson, & Higgins, 2005; Feist,

1998).

Kao i divergentno mišljenje, pri merenju kreativnosti putem samoprocene kreativnog postignuća, dobija se mera koja ima pre normalnu distribuciju u odnosu na vrlo zakrivljenu meru kreativnosti procenjene preko eminentnosti i velikih životnih dostignuća (Batey & Furnham, 2006).

3.2 Kreativnost - konstrukt između inteligencije i ličnosti

Ranije smo naveli da je kreativnost povezana sa inteligencijom, ali isto tako ona je u bliskoj vezi i sa ličnošću. Tako kreativnost predstavlja konstrukt koji se nalazi između inteligencije i ličnosti (McCrae, 1987). Veza između kreativnosti i ličnosti koja postoji, zapravo je najsnažnija između jednog domena ličnosti i kreativnosti - dimenzije *otvorenost*.

Veliki broj istraživanja sproveden je poredeći kreativne i nekreativne osobe na različitim merama ličnosti, a nalazi su govorili u prilog tome da kreativne osobe sebe češće opisuju pridevima koji predstavljaju sadržaj crte *otvorenost* (McCrae, 1987). Osim ovakvih radova, mnoštvo istraživanja iz ove oblasti uključivalo je testove divergentnog mišljenja, a u poslednje vreme se uspešno koriste i mere samoprocene kreativnosti. Neka od ovih istraživanja ćemo sada detaljnije prikazati.

U jednom radu, procenom povezanosti Testa posledica i dimenzije NEO *otvorenost*, dobijena je pozitivna korelacija (Furnham, Crump, Batey, & Chamorro-Premuzic, 2009). Pored ovakvog testa, u istraživanju Millera i Tala (2007) korišćeni su verbalni zadaci kreativnosti i zadaci kreativnosti pomoću crteža. Zadaci su pokazali visoku pouzdanost između procenjivača, a verbalni zadaci korelirali su sa *otvorenošću* .34, a neverbalni .46 (Miller & Tal, 2007).

Kao što smo već rekli, osim testova divergentnog mišljenja, u poslednje vreme se za meru kreativnosti koriste i testovi samoprocene kreativnog postignuća. U svojoj studiji Carson i saradnici (2005) ispitivali su odnos između dimenzije *otvorenosti* i kreativnosti, pri čemu je kreativnost merena preko tri aspekta divergentnog mišljenja: fluentnosti, originalnosti i fleksibilnosti i putem testa samoprocene kreativnog postignuća (Creative Achievement Questionnaire; CAQ). Mere ličnosti izražene preko skale *otvorenost* upitnika NEO PI-R i skale Intelekt Goldbergove liste prideva, korelirale su između .30 i

.51 sa merama divergentnog mišljenja. Korelacije između CAQ i crta iznosile su .33 za Otvorenost i .51 za Intelekt (Carson et al., 2005). Rad koji je kombinovao testove divergentnog mišljenja i testove samoprocene kreativnog postignuća u odnosu sa crtom *otvorenost*, merenom i modelom Velikih pet i Petofaktorskim modelom (Silvia, et al., 2009), beleži sledeće rezultate: korelacije su se kretale od .25 za fluentnost do .63 za Upitnik svakodnevnog kreativnog ponašanja (Creative Behavior Inventory; CBI).

U istraživanju u kojem je ispitivano da li se kreativnost, procenjena preko četiri testa procene kreativnog postignuća, može predviđati modelom HEXACO, rezultati su pokazali da crte ličnosti predviđaju 35,3% varijanse pri čemu je *otvorenost* imala najveći efekat ($\beta = .553$, $p < .001$) na kreativnost (Silvia, Kaufman, Reiter-Palmon, & Wigert, 2011).

4. ŠIZOTIPIJA

4.1 Priroda šizotipije

Šizotipiju možemo definisati kao meru vulnerabilnosti za psihozu iako se za većinu osoba sa šizotipijom ne očekuje da razviju psihozu (Kwapil, Gross, Silvia, & Barrantes-Vidal, 2013). Šizotipija predstavlja kontinuum na čijem se jednom kraju nalaze relativno psihološko zdravlje, zatim minimalne psihotične manifestacije, subklinička slika, poremećaji ličnosti iz spektra šizofrenija i na drugom, suprotnom kraju nalazi se psihoza (Kwapil et al., 2008).

Osim globalne mere šizotipije, predlaže se i podela šizotipije na nekoliko faktora, od kojih su dva faktora više puta validirana: 1) pozitivna šizotipija i 2) negativna šizotipija (Camisa et al., 2005; Kelley & Coursey, 1992; Kwapil et al., 2008; Van Kampen, 2006).

Pozitivna šizotipija ili apopenija sastoji se od fenomena kao što su: magijsko mišljenje, perceptivne distorzije, mišljenje bez selekcije (koje uključuje i irelevantne stimuluse), dok negativnu šizotipiju odlikuje anhedonija i socijalno povlačenje (DeYoung et al., 2012).

Kada govorimo o istraživanjima koja su se bavila proučavanjem odnosa između šizotipije i bazičnih crta ličnosti, teško možemo porediti nalaze. Glavni razlog leži u tome

što se operacionalizacije šizotipije značajno razlikovala. Neke studije su šizotipiju tretirale kao kategoričku, druge kao kontinuiranu varijablu. Nekad je šizotipija procenjivana dvofaktorskim modelom (pozitivna i negativna šizotipija), dok je u ostalim slučajevima bio korišćen trofaktorski model (pozitivna šizotipija, negativna šizotipija, dezorganizacija; Raine, 1991; Fossati, Raine, Carretta, Leonardi, & Maffei, 2003) i četvorofaktorski model (neobična iskustva, anhedonija, kognitivna dezorganizacija, impulsivni nekonformizam; Mason, Claridge, & Jackson, 1995). Ipak, pojavljuju se dosledne veze između pozitivne šizotipije i visoke otvorenosti, i negativne šizotipije i niske otvorenosti. Nalaze tih studija ćemo detaljnije prikazati.

4.2 Šizotipija i otvorenost

Jedan od autora istraživanja, koji su se bavili proučavanjem odnosom između pozitivne šizotipije i *otvorenosti*, i koji je pronašao pozitivnu korelaciju, jeste Chapman. On je sa saradnicima konstruisao skale za procenu pozitivne šizotipije: skalu *perceptivnih aberacija* (Chapman, Chapman, & Raulin, 1978) i skalu *magijske ideacije* (Eckblad & Chapman, 1983), a rezultati su replicirani i u drugim studijama (Kwapil et al., 2008; Kwapil, Ros-Morente, Silvia, & Barrantes-Vidal, 2012; Ross et al., 2002). Dodatno, u studijama u kojima je šizotipija bila procenjivana putem drugih upitnika, kao što su SPQ (Schizotypal Personality Questionnaire; Raine, 1991) i O-LIFE (Oxford–Liverpool Inventory of Feelings and Experiences; Mason et al., 1995) rezultati ukazuju na isti zaključak – pozitivnu korelaciju između konstrukata (Asai, Sugimori, Bando, & Tanno, 2011; Miller & Tal, 2007). Iako korelacije postoje, one nisu preterano visoke i kreću se oko .30.

Drugi faktor šizotipije, negativna šizotipija, najčešće je procenjivana skalama *fizičke anhedonije* (Chapman et al., 1976) i revidiranom skalom *socijalne anhedonije* (Mishlove & Chapman, 1985; 2002). Suprotno od pozitivne šizotipije, negativna korelira sa niskom otvorenošću (Kwapil et al., 2008; Ross et al., 2002).

Usled činjenice da između *otvorenosti* i poremećaja ličnosti operacionalizovanih u modelu DSM-IV nisu pronađene veze (Samuel & Widiger, 2008; Saulsman & Page, 2004; prema Piedmont, Sherman, Sherman, Dy-Liacco, & Williams, 2009), a da istraživanja pokazuju povezanost ovog domena sa pozitivnom i negativnom šizotipijom,

konstruisan je Inventar propustljivosti iskustva (The Experiential Permeability Inventory, EPI) koji procenjuje maladaptivne fenomene *otvorenosti*, koji nisu u dovoljnoj meri reprezentovani u modelu DSM-IV (Piedmont et al., 2009). Upitnik sadrži četiri subskale. Skale *čudan i ekscentričan* i *neograničavajući self* predstavljaju meru pozitivne šizotipije i u jednoj studiji validacije (Piedmont, Sherman, & Sherman, 2012) skale su korelirale .36 i .31 sa crtom *otvorenost*. Druge dve skale, *rigidan* i *površan*, služe proceni negativne šizotipije i korelirale su -.24 i -.66 sa domenom *otvorenost* (Piedmont et al., 2012).

Postoje nalazi koji govore u prilog tome da dimenzija *otvorenost* sadrži deo šizotipije – kognitivne i perceptivne aberacije, posebno kada su upitnici za procenu ličnosti predstavljali modifikaciju klasičnih upitnika koji su uključivali više ajtema za procenu ekstremnih polova domena (DeYoung et al., 2012; Camisa et al., 2005; Lynam, 2012; Ross et al., 2002; Trull, Widiger, & Burr, 2001).

Nakon modela DSM-IV, objavljen je i aktuelni model DSM-V, a radna grupa (The DSM-5 Personality and Personality Disorder Work Group; Krueger, Derringer, Markon, Watson, & Skodol, 2012) predložila je upitnik za procenu poremećaja definisanih ovim modelom (Personality Inventory for DSM-V, PID-5). Model predviđa 25 patoloških crta čija struktura korespondira crtama petofaktorskog modela. U jednoj studiji, ispitan je odnos između skala ovog upitnika i crta petofaktorskog modela, na velikom nekliničkom uzorku (Thomas et al., 2013). Crta *otvorenost* kao i crte domena psihoticizam - ekscentričnost, neobična uverenja i perceptivna disregulacija, imala su primarna zasićenja na istom faktoru (Thomas et al., 2013).

Posebnu pažnju posvetićemo radu u kojem je predložen novi model crte *otvorenost/intelekt*, koja u sebi sadrži pozitivnu šizotipiju (apopeniju) na jednom, a inteligenciju na drugom polu (DeYoung et al., 2012). Prema ovom konceptu, crte *intelekt*a omeđene su inteligencijom i predstavljaju jednu polovinu dimenzije, dok drugu čine crte *otvorenosti* i omeđene su apopenijom. Autori ovaj konstrukt nazivaju paradoksalnim zato što apopenija i inteligencija, iako negativno koreliraju, imaju pozitivna zasićenja na ovom faktoru (DeYoung et al., 2012). Međutim, autori su u svom radu potpuno izostavili važan deo šizotipije – negativan aspekt. Ukoliko je pozitivna šizotipija zaista sastavni deo dimenzije *otvorenost*, pitamo se gde se u prostoru ličnosti nalazi negativna šizotipija. DeYoung i saradnici ne nude odgovor na to pitanje.

4.3 Šizotipija kao crta ličnosti

Postoje nalazi koji su povezani sa našim ciljem i govore da psihozi-slični fenomeni ne pripadaju prostoru koji se može opisati petofaktorskom paradigmom, već da predstavljaju domen za sebe (Ashton & Lee, 2012; Ashton et al., 2012; Knežević et al., 2016; Watson, Clark, & Chmielewski, 2008). Između ovih autora postoje razlike u imenovanju i konceptualizaciji, pa tako nailazimo na dimenzije *čudnost* (Watson et al., 2008), *šizotipija/disocijacija* (Ashton & Lee, 2012), *psihoticizam* (Wright et al., 2012).

U radu Watsona i saradnika (Watson et al., 2008) analizom brojnih skala i markera petofaktorskog modela kao i markera šizotipije i disocijativnih poremećaja, dobijeno je šest faktora. Pet faktora je interpretirano kao Velikih pet, dok je šesti faktor sadržao markere šizotipije i disocijacije i nazvan je *čudnost* (eng. - oddity).

Na pitanje kako to da ovaj faktor nije ranije otkriven, Watson i saradnici (Watson et al., 2008) nude tri odgovora: 1) markeri namenjeni proceni *čudnosti* manje su bitni za razumevanje normalne, nepatološke ličnosti i stoga nisu bili od interesa; 2) opise nekih stanja koja odlikuju *čudnost* veoma je teško redukovati na pridev ili kratak iskaz (npr. nekada se osećam kao da deo mog tela nije moj); 3) faktor *čudnost* uključuje brojne evaluativne termine koji su isključeni iz velike leksičke studije Allporta i Odberta (Watson et al., 2008).

U radu Ashtona i saradnika (Ashton et al., 2012), analizirane su skale upitnika PID-5 u okviru sedmofaktorskog prostora definisanog crtama HEXACO modela i crtom Šizotipija/Disocijacija. Crte domena Psihoticizam upitnika PID-5 imala su primarna zasićenja na crti *šizotipija/disocijacija*.

Osim navedenih konstrukata, u skorije vreme pojavio se još jedan konstrukt koji opisuje psihotične i šizotipalne fenomeni - Dezintegracija (Knežević et al., submitted; Knežević et al., 2016; Lazarević et al., 2016). Dezintegracija je operacionalizovana preko upitnika DELTA-9, koji se sastoji od devet skala kojima se procenjuju: 1) GEI (generalna egzekutivna disfunkcija); 2) PD (perceptivne distorzije); 3) P (paranoja); 4) D (depresija); 5) FA (zaravnjeni afekat); 6) SOD (somatoformna disregulacija); 7) EA (povećana svesnost); 8) MT (magijsko mišljenje); 9) M (manija).

Jedan od ciljeva ovog rada jeste pokušaj da se da odgovor na pitanje – da li će šestofaktorski model biti adekvatan za opisivanje podataka koji uključuju šestofaktorski model (HEXACO) i markere pozitivnog i negativnog aspekta šizotipije ili navedeni markeri kreiraju zaseban konstrukt. Takođe, kako DeYoung i saradnici (2012) smatraju da je inteligencija deo dimenzije *otvorenost*, želimo da proverimo u kakvom je odnosu važan korelat inteligencije – kreativnost, sa dimenzijom *otvorenost*. Konačno, kako postoje nalazi brojnih istraživanja o povezanosti kreativnosti i nekih aspekata psihotičnih fenomena (Abraham, Windmann, Daum, & Gunturkun, 2005; Brod, 1997; Duchene, Graves, & Brugger, 1998; Eysenck, 1995; Keefe & Magaro, 1980; Miller & Chapman, 1983; Post, 1994), želimo da detaljnije ispitamo prirodu njihovog odnosa.

CILJEVI

1. Utvrditi da li kreativnost i psihozi-slični fenomeni (dezintegracija, šizotipija) pripadaju domenu Otvorenost ili pripadaju zasebnom domenu (van prostora Velikih pet)
2. Utvrditi da li postoji povezanost dezintegrativnih fenomena i kreativnosti
3. Utvrditi odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegrativnih fenomena u kontekstu čitave strukture ličnosti

HIPOTEZE

H1A. Ukoliko u faktorskoj analizi svih analiziranih varijabli (ne računajući testove maksimalnog kreativnog postignuća) broj faktora ne bude unapred ograničen, sedmofaktorska DHEXACO solucija će najbolje opisivati matricu podataka. Drugim rečima očekuje se izdvajanje sledećih sedam faktora: Dezintegracija, Poštenje, Emocionalnost, Ekstraverzija, Saradljivost, Savesnost, Otvorenost.

H1B. Ukoliko u istoj analizi broj faktora bude unapred ograničen na šest onda će šestofaktorski DEXACO ili DHXACO model ličnosti bolje opisivati podatke od

šestofaktorskog HEXACO modela (Ashton, Lee, de Vries, Hendrickse, & Born, 2012). To znači da se i u šestofaktorskoj soluciji očekuje izdvajanje zasebnog faktora Dezintegracija, a da se očekuje ili fuzionisanje faktora Poštenje i Saradljivost, ili fuzionisanje faktora Emocionalnost i Saradljivost.

H2. Očekuje se da će najmanje tri od četiri modaliteta iskustvene propustljivosti, tačnije *neograničavajući self*, *rigidan i površan*, imati primarno zasićenje na faktoru Otvorenosti (Piedmont et al., 2009). Četvrti modalitet, *čudan i ekscentričan*, imaće primarno zasićenje na faktoru Dezintegracija (Watson, Clark, & Chmielewski, 2008).

H3A. Izdvojeni faktor koji bude obuhvatao indikatore šizotipije će izgledati onako kako to predviđa model Dezintegracije.

H3B. Tri faceta skale Psihotizam upitnika PID-5 će imati primarna zasićenja na ovako izdvojenom faktoru Dezintegracije (Ashton et al., 2012).

H4. Indikatori kreativnosti će imati najveće zasićenje na faktoru Otvorenosti. Ova hipoteza bazirana je na rezultatima istraživanja koja govore da *otvorenost* ima fundamentalnu relaciju sa kreativnošću (Miller & Tal, 2007).

H5. Aspekti kreativnosti će imati sekundarna zasićenja na faktoru Dezintegracije (Abraham et al., 2005; Brod, 1997; Eysenck, 1995; Post, 1994).

METOD

UZORAK

Uzorak će biti prigodan i činiće ga ispitanici iz dve populacije: 1) studentske populacije (približno 300 studenata i studentkinja); 2) opšte populacije (približno 300 odraslih ispitanika i ispitanica, uzrasta između 20 i 60 godina).

Ispitanici iz studentske populacije su studenti Odeljenja za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Odeljenja za psihologiju, Fakulteta za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum.

VARIJABLE

- Bazične crte ličnosti: *poštenje, emocionalnost, ekstraverzija, saradljivost, savesnost, otvorenost* (operacionalizovana HEXACO modelom)
- Maladaptivne crte iz modela DSM V (*negativan afekat, otuđenost, antagonizam, dezinhibicija*) i Šizotipija (operacionalizovana modelom Dezintegracije i Psihoticizma modela PID-5)
- Kreativnost (samoopisne mere i objektivna mera)

OPIS INSTRUMENTA ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA

Inventar za procenu bazičnih dimezija ličnosti HECAXO-PI-R

Inventar HEXACO PI-R služi proceni ličnosti po istoimenom modelu (Lee & Ashton, 2004; 2006) i sastoji se od 100 ajtema na koje se odgovara skalom Likertovog tipa. Služe merenju šest crta, pri čemu se u okviru svake crte nalazi po 4 facete. Faktori i facete su sledeće:

1. *poštenje* (iskrenost, pravičnost, izbegavanje pohlepe, skromnost);
2. *emocionalnost* (strašljivost, anksioznost, zavisnost, sentimentalnost);
3. *ekstraverzija* (socijalno samopouzdanje, socijalna smelost, druželjubivost, aktivitet);

4. *saradljivost* (praštanje, krotkost, fleksibilnost, strpljivost);
5. *savesnost* (organizovanost, marljivost, perfekcionizam, obazrivost);
6. *otvorenost za iskustvo* (estetske vrednosti, radoznalost, kreativnost, nekonvencionalizam).

Ovaj upitnik validiran je i na uzorku u Srbiji, a koeficijenti pouzdanosti skala domena kretali su se od .80 do .90 (Međedović, Dinić, Čolović i Smederevac, 2012).

Inventar za procenu opšte dispozicije ka "dezintegraciji" psihičkih sistema – DELTA 9

Upitnik DELTA-9 namenjen proceni "dezintegracije" (sklonost psihozi, šizotipija) (Knežević et al., submitted). Sastoji se od 120 ajtema, od kojih je trećina negativno reflektovana. Svakom ajtemu je pridružena 5-stepena skala procene Likertovog tipa. Instrument obuhvata devet subskala:

1. GEI (generalna egzekutivna disfunkcija);
2. PD (perceptivne distorzije);
3. P (paranoja);
4. D (depresija);
5. FA (zaravnjeni afekat);
6. SOD (somatoformna disregulacija);
7. EA (povećana svesnost);
8. MT (magijsko mišljenje);
9. M (manija).

Za svaku skalu formira se skor, ali se računa i jedinstveni ukupni skor D_{tot} koji predstavlja meru *dezintegracije*. Opšti skor ima pouzdanost (Crobach alpha) .95, dok je pouzdanost faceta između .76 i .89.

Inventar iskustvene propustljivosti (The Experiential Permeability Inventory, EPI)

Inventar se sastoji od četiri skale, konstruisane sa ciljem da se pomoću njih procene maladaptivni fenomeni crte *otvorenost za iskustvo*, koji nisu obuhvaćeni petofaktorskim modelom (Piedmont et al., 2009; Piedmont et al., 2012). Dakle, ovaj inventar namenjen je merenju bočnih fenomena – kako pozitivnog tako i negativnog

pola. Inventar čini ukupno 55 ajtema, raspodeljenih na četiri skale, pri čemu po dve mere ekstremne fenomene oba pola skale *otvorenosti* :

1. čudan i ekscentričan (16 ajtema, npr. „iskusio sam fenomene koji drugi nisu□);
2. neograničavajući self (11 ajtema, npr. „odupirem se tuđim naporima da me promene□);
3. rigidan (12 ajtema, npr. „volim da se držim svoje dnevne rutine□);
4. površan (16 ajtema, npr. „sanjarenje je čisto gubljenje vremena□).

Na sva pitanja odgovara se skalom Likertovog tipa. Koeficijenti pouzdanosti kreću se od .66 za skalu *neograničavajući self* do .80 za skalu *čudan i ekscentričan* (Piedmont et al., 2009). Visok skor na skalama *čudan i ekscentričan* i *neograničavajući self* predstavlja visoku propustljivost iskustva i ukazuje na oblike ponašanja koja su u konfliktu sa socijalnim normama. Kontrastno, visoki skorovi na skalama *rigidan* i *površan* – ukazuju na nisku propustljivost iskustva koja se manifestuje preterano konformističkim ponašanjem (Fergus & Rowatt, 2014).

Inventara ličnosti za DSM-5 (The Personality Inventory for DSM-5, PID-5)

Upitnik PID-5 (Krueger et al., 2012) nastao je po izlasku pete edicije DSM-5 sa ciljem da se putem njega operacionalizuje i procenjuje novi model iz ovog izdanja. Upitnik se sastoji od 220, 25 faceta pitanja i pet skala:

- 1) *negativan afekat*, 2) *otuđenost*, 3) *antagonizam*, 4) *dezinhibicija*, 5) *psihoticizam*. Svaka skala sadrži nekoliko faceta.

Na svako od pitanja, odgovara se 4-stepenom skalom. Pouzdanost skala kreće se od *psihoticizam* iznosi .96 (Krueger et al., 2012).

Upitnik kreativnih postignuća (Creative Achievement Questionnaire; CAQ)

Ovaj upitnik predstavlja meru samoprocene postignuća iz deset oblasti kreativnosti (Carson et al., 2005). Sastoji se od 96 pitanja, koja su podeljena u tri bloka. Prvi blok obuhvata 13 pitanja u kojima se traži od ispitanika da obeleži, od ukupno 13 oblasti, one oblasti u kojima misli da je uspešniji, tj. talentovaniji od svoje okoline. U drugom bloku, postoji lista od sledećih deset oblasti: 1) likovna umetnost; 2) muzika, 3) ples, 4) arhitektura, 5) kreativno pisanje, 6) humor, 7) izumi, 8) nauka, 9) pozorište i film,

i 10) kulinarstvo. Svakoj od oblasti pridruženo je po osam pitanja kojima se procenjuje kreativno postignuće u određenoj oblasti, od odgovora *nikakvog* do *izuzetnog* (primer izuzetnog postignuća u toj oblasti). Za svaku oblast kreira se kompozitni skor sabiranjem odgovora na svako od 8 pitanja, koja su ponderisana. Takođe, računa se i ukupan skor za svih 10 oblasti. U poslednjem bloku, nalaze se 3 pitanja gde se traži od ispitanika da proceni kako misli da druge osobe vrednuju.

Osim ovih pitanja, istraživaču je omogućeno da doda oblasti koje su od interesa. Alfa koeficijenti pouzdanosti za svaku od oblasti kreću se od .70 do .87. Pouzdanost ukupnog skora merena internom konzistencijom iznosi .96, a metodom test-retest .81 (Carson et al., 2005).

Test Posledica (The Consequences Test)

Namenjen proceni divergentnog mišljenja, kreativnosti, tačnije aspekata: fluentnosti ideja i originalnosti (Guilford, 1956; Fulgosi & Guilford, 1968). Test se sastoji od nekoliko pitanja (od 4 do 10), a od ispitanika se traži da navede koje bi bile posledice određene hipotetičke situacije. Jedno od pitanja glasi: „Šta bi se dogodilo kada bi ljudi izgubili sposobnost čitanja i pisanja□. Ispitanik može navesti neograničen broj odgovora za ograničeno vreme. Vreme se može ograničiti za svako pitanje ili za ceo test. Svako pitanje se ocenjuje putem dve mere: 1) broj odgovora i 2) originalnost odgovora. Do druge mere dolazi se konsenzusom nekoliko procenjivača, koji odlučuju da li je odgovor očigledan ili udaljen (originalan). Korelacija između procenjivača se kreće u opsegu oko .84 (Pine & Holt, 1960; Fulgosi & Guilford, 1968). Ukupan skor predstavlja zbir navedene dve mere.

PROCEDURA

Ispitanicima će mere biti prikupljene u tri vremenske tačke, zbog prevelikog broja ajtema koji bi doveo do zamora i mogao da utiče na stil odgovaranja, a samim tim i validnost rezultata. U prvoj vremenskoj tački, će odgovarati na pitanja iz upitnika HEXACO PI-R i DELTA-9; u drugoj ispitanici će popuniti upitnik PID-5; a u trećoj test Posledica, Upitnik kreativnih postignuća, Inventar propustljivosti iskustva.

PLAN OBRADE

Pored metoda deskriptivne statistike, radiće se korelaciona analiza radi utvrđivanja bazičnih odnosa između varijabli. Sržni deo analize zajedničkog latentnog prostora varijabli će činiti faktorska analiza (maximum likelihood). Analiza glavnih komponenti će služiti za redukciju pojedinih domena, kako bi se približno ujednačio broj varijabli po očekivanim faktorima. Biće korišćena i hijerarhijska regresiona analiza za analizu odnosa između izolovanih faktora i objektivnih mera kreativnosti. Modelovanje strukturalnim jednačinama (SEM) će biti korišćeno za utvrđivanje odnosa između ključnih varijabli – Otvorenosti, Dezintegracije i Kreativnosti u kontekstu njihovog mernog modela, dakle, pun SEM model.

Literatura

1. Abraham, A., Windmann, S., Daum, I., & Gunturkun, O. (2005). Conceptual expansion of creative imagery as a function of psychoticism. *Consciousness and Cognition*, 14(3), 520-534.
2. Ackerman, P. L., & Heggestad, E. D. (1997). Intelligence, personality, and interests: Evidence for overlapping traits. *Psychological Bulletin*, 121, 219–245.
3. Asai, T., Sugimori, E., Bando, N., & Tanno, Y. (2011). The hierarchic structure in schizotypy and the five-factor model of personality. *Psychiatry Research*, 185(1-2), 78–83. doi:10.1016/j.psychres.2009.07.018
4. Ashton, M. C., & Lee, K. (2012). Oddity, schizotypy/dissociation, and personality. *Journal of Personality*, 80, 1545-1586. doi: 10.1111/j.1467-6494.2011.00735.x
5. Ashton, M., Lee, K., & Son, C. (2000). Honesty as the sixth factor of personality: Correlations with Machiavellianism, primary psychopathy, and social adroitness. *European Journal of Personality*, 368, 359–368.
6. Ashton, M. C., Lee, K., Vernon, P. A., & Jang, K. L. (2000). Fluid Intelligence, Crystallized Intelligence, and the Openness/Intellect Factor. *Journal of Research in Personality*, 34(2), 198–207. doi:10.1006/jrpe.1999.2276
7. Ashton, M. C., Lee, K., Perugini, M., Szarota, P., de Vries, R.E., Di Blas, L., Boies, K., & De Raad, B. (2004). A six-factor structure of personality-descriptive adjectives: solutions from psycholexical studies in seven languages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 356–366. doi:10.1037/0022-3514.86.2.356
8. Ashton, M. C., Lee, K., de Vries, R. E., Hendrickse, J., & Born, M. P. (2012). The maladaptive personality traits of the Personality Inventory for DSM-5 (PID-5) in relation to the HEXACO personality factors and schizotypy/dissociation. *Journal of Personality Disorders*, 26(5), 641–59. doi:10.1521/pedi.2012.26.5.641
9. Bagby, R. M., Taylor, G. J., Parker, J. D.A.(1994). The twenty-item Toronto Alexithymia scale—II. Convergent, discriminant, and concurrent validity. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 33-40. doi:10.1016/0022-3999(94)90006-X
10. Barron, F., & Harrington, D. M. (1981). Creativity, intelligence, and personality. *Annual Review of Psychology*, 32, 439–476.
11. Batey, M. (2012). The Measurement of Creativity: From Definitional Consensus to the Introduction of a New Heuristic Framework. *Creativity Research Journal*, 24(1), 55–65. <http://doi.org/10.1080/10400419.2012.649181>

12. Batey, M., & Furnham, A. (2006). Creativity, intelligence, and personality: a critical review of the scattered literature. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 132(4), 355–429. doi:10.3200/MONO.132.4.355-430
13. Brod, J. H. (1997). Creativity and schizotypy. In G. Claridge (Ed.), *Schizotypy: Implications for illness and health* (pp. 274-298). New York, NY: Oxford University Press.
14. Camisa, K. M., Bockbrader, M. a, Lysaker, P., Rae, L. L., Brenner, C. a, & O'Donnell, B. F. (2005). Personality traits in schizophrenia and related personality disorders. *Psychiatry Research*, 133(1), 23–33. doi:10.1016/j.psychres.2004.09.002
15. Carson, S. H., Peterson, J. B., & Higgins, D. M. (2005). Reliability, validity and factor structure of the creative achievement questionnaire. *Journal of Creativity Research*, 17(1), 37-50.
16. Chamorro-Premuzic, T., & Reichenbacher, L. (2008). Effects of personality and threat of evaluation on divergent and convergent thinking. *Journal of Research in Personality*, 42, 1095–1101.
17. Chapman, L. J., Chapman, J. P., & Raulin, M. L. (1976). Scales for physical and social anhedonia. *Journal of Abnormal Psychology*, 85, 215-225. doi:10.1037//0021- 843X.85.4.374
18. Chapman, L. J., Chapman, J. P., & Raulin, M. L. (1978). Body image aberration in schizophrenia. *Journal of Abnormal Psychology*, 87, 399–407.
19. Christensen, P. R., Merrifield, P. R., & Guilford, J. P. (1953). *Consequences form A-1*. Beverly Hills, CA: Sheridan Supply.
20. Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1976). Age differences in personality structure: A cluster analytic approach. *Journal of gerontology*, 31(5), 564-570.
21. Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1985). *The NEO Personality Inventory manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
22. Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1992). *NEO PI-R Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
23. DeYoung, C. G. (2011). Intelligence and personality. In R. J. Sternberg & S. B. Kaufman (Eds.), *The Cambridge handbook of intelligence* (str. 711–737). New York: Cambridge University Press.
24. DeYoung, C. G., Peterson, J. B., & Higgins, D. M. (2005). Sources of Openness/Intellect: Cognitive and neuropsychological correlates of the fifth factor of personality. *Journal of Personality*, 73, 825-858.

25. DeYoung, C. G., Grazioplene, R. G., & Peterson, J. B. (2012). From madness to genius: The Openness/Intellect trait domain as a paradoxical simplex. *Journal of Research in Personality*, 46(1), 63–78. doi:10.1016/j.jrp.2011.12.003
26. DeYoung, C. G. (2014). Openness/Intellect: A dimension of personality reflecting cognitive exploration. In R. J. Larsen & M. L. Cooper (Eds.), *The APA handbook of personality and social psychology: Personality processes and individual differences* (Vol 3).
27. Digman, J. M. (1989). Five robust trait dimensions: Development, stability, and utility. *Journal of Personality*, 57, 195–214.
28. Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417–440.
29. Duchene, A., Graves, R. E., & Brugger, P. (1998). Schizotypal thinking and associative processing: A response commonality analysis of verbal fluency. *Journal of Psychiatry and Neuroscience*, 23, 56–60.
30. Durrett, C., & Trull, T. J. (2005). An evaluation of evaluative personality terms: a comparison of the big seven and five-factor model in predicting psychopathology. *Psychological Assessment*, 17(3), 359–368. doi:10.1037/1040-3590.17.3.359
31. Eckblad, M., & Chapman, L. J. (1983). Magical ideation as a measure of schizotypy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51, 215–225.
32. Ekehammar, B., & Akrami, N. (2003). The relation between personality and prejudice: A variable- and a person-centered approach. *European Journal of Personality*, 17, 449–464.
33. Ekehammar, B., & Akrami, N. (2007). Personality and prejudice: From Big Five personality factors to facets. *Journal of Personality*, 75, 899–925.
34. Eysenck, H. J. (1995). *Genius: The natural history of creativity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
35. Farsides, T., & Woodfield, R. (2003). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34(7), 1225–1243.
36. Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity. *Personality & Social Psychology Review*, 2, 290–309.
37. Fergus, T. A., & Rowatt, W. C. (2014). Intolerance of uncertainty and personality: Experiential permeability is associated with difficulties tolerating uncertainty. *Personality and Individual Differences*, 58, 128–131.
38. Flynn, F. J. (2005). Having an open mind: The impact of openness to experience on interracial attitudes and impression formation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 816–826.

39. Fulgosi, A., & Guilford, J. (1968). Short-Term Incubation in Divergent Production. *The American Journal of Psychology*, 81(2), 241–246.
40. Furnham, A., Crump, J., Batey, M., & Chamorro-Premuzic, T. (2009). Personality and ability predictors of the “Consequences” Test of divergent thinking in a large non-student sample. *Personality and Individual Differences*, 46(4), 536–540. doi:10.1016/j.paid.2008.12.007
41. Fossati, A., Raine, A., Carretta, I., Leonardi, B., Maffei, C., 2003. The three-factor model of schizotypal personality: invariance across age and gender. *Personality and Individual Differences* 35, 1007–1019.
42. Goldberg, L. R. (1982). From Ace to Zombie: Some explorations in the language of personality. In C. D. Spielberger & J. N. Butcher (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 1, str. 203-234). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
43. Goldberg, L. R. (1990). An alternative ‘‘description of personality’’: The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216–1229.
44. Goldberg, L. R. (1992). The Development of markers of the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment*, 4, 26-42.
45. Goldberg, L. R. (1993). The Structure of Phenotypic Personality Traits. *American Psychologist*, 48(1), 26–34.
46. Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. *Personality psychology in Europe*, 7, 7-28.
47. Goldberg, L. R., Sweeney, D., Merenda, P. F., & Hughes, J. E. Jr. (1998). Demographic variables and personality: The effects of gender, age, education, and ethnic/racial status on self- descriptions of personality attributes. *Personality and Individual Differences*, 24, 393– 403.
48. Goldberg, L. R., Johnson, J. A., Eber, H. W., Hogan, R., Ashton, M. C., Cloninger, C. R., & Gough, H. C. (2006). The International Personality Item Pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality*, 40, 84-96.
49. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5, 444–454.
50. Guilford, J. P. (1956). The structure of intellect. *Psychological Bulletin*, 53(4), 267–292.
51. Hair, E. C., & Graziano, W. G. (2003). Self-Esteem, Personality and Achievement in High School: A Prospective Longitudinal Study in Texas. *Journal of personality*, 71(6), 971-994.
52. Holland, D. C., Dollinger, S. J., Holland, C. J., & MacDonald, D. A. (1995). The relationship between psychometric intelligence and the five-factor model of personality in a rehabilitation sample. *Journal of Clinical Psychology*, 51, 79–88.

53. John, O. P. (1989). Towards a taxonomy of personality descriptors. In D. M. Buss & N. Cantor (Eds.), *Personality psychology: Recent trends and emerging directions* (str. 261–271). New York: Springer-Verlag.
54. John, O. P. (1990). The “Big Five” factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and questionnaires. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 66–100). New York: Guilford Press.
55. John, O. P., Angleitner, A., & Ostendorf, F. (1988). The lexical approach to personality: A historical review of trait taxonomic research. *European Journal of Personality*, 2, 171–203.
56. John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative big five trait taxonomy. *Handbook of personality: Theory and research*, 3, 114–158.
57. John, O. P., Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Theoretical Perspectives. In O. P. John, R. W. R. Robins, L. A. Pervin, *Handbook of Personality, Theory and Research* (str. 102–138). New York, NY: The Guilford Press.
58. Kaufman, S. B., DeYoung, C. G., Gray, J. R., Jiménez, L., Brown, J., & Mackintosh, N. J. (2010). Implicit learning as an ability. *Cognition*, 116, 321–340.
59. Keefe, J. A., & Magaro, P. A. (1980). Creativity and schizophrenia: An equivalence of cognitive processing. *Journal of Abnormal Psychology*, 89, 390–398.
60. Kelley, M., & Coursey, R. (1992). Factor structure of schizotypy scales. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 723–731.
61. Kerns, J. G. (2005). Positive schizotypy and emotion processing. *Journal of Abnormal Psychology*, 114(3), 392–401. doi:10.1037/0021-843X.114.3.392
62. King, L. A., Walker, L. M., & Broyles, S. J. (1996). Creativity and the Five-Factor Model. *Journal of Research in Personality*, 30, 189–203.
63. Knežević, G. (2003). *Koreni amoralnosti*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
64. Knežević, G., Džamonja-Ignjatović, T., Đurić-Jočić, D. (2004). *Petofaktorski model ličnosti*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
65. Knežević, G., Lazarević, Lj. B., Bosnjak, M., Purić, D., Petrović, B., Teovanović, P., Opačić, G., Bodroža, B. (2016). Towards a Six-Factor Personality Model Encompassing a Disintegration Factor: A Meta-Analysis of the Empirical Evidence. *Personality and Individual Differences*, 95, 214–222. doi:10.1016/j.paid.2016.02.044
66. Knežević, G., Opačić, G., Radović, B. (1997). Evaluacija Big Five modela ličnosti kroz analizu inventara ličnosti NEO PI-R. *Psihologija*, 1(2), 54–87.
67. Krueger, R. F., Derringer, J., Markon, K. E., Watson, D., & Skodol, A. E. (2012). Initial construction of a maladaptive personality trait model and inventory for DSM-5. *Psychological Medicine*, 42(9), 1879–90. doi:10.1017/S0033291711002674

68. Kwapil, T. R., Ros-Morente, A., Silvia, P. J., & Barrantes-Vidal, N. (2012). Factor invariance of psychometric schizotypy in Spanish and American samples. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34 (3), 145–152. doi:10.1007/s10862-011-9258-1
69. Kwapil, T. R., Gross, G. M., Silvia, P. J., & Barrantes-Vidal, N. (2013). Prediction of psychopathology and functional impairment by positive and negative schizotypy in the Chapmans' ten-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(3), 807–15. doi:10.1037/a0033759
70. Kwapil, T. R., Barrantes-Vidal, N., & Silvia, P. J. (2008). The dimensional structure of the Wisconsin Schizotypy Scales: factor identification and construct validity. *Schizophrenia Bulletin*, 34(3), 444–57. <http://doi.org/10.1093/schbul/sbm098>
71. Lazarević, Lj. B., Bosnjak, M., Knežević, G., Petrovic, B., Puric, D., Teovanovic, P., Opacic, G., & Bodroza, B. (2016). Disintegration as an Additional Trait in the Psychobiological Model of Personality. *Zeitschrift für Psychologie*, 224, 204–215. DOI: 10.1027/2151-2604/a000254
72. Lee, K., & Ashton, M. C. (2006). Further assessment of the HEXACO Personality Inventory: Two new facet scales and an observer report form. *Psychological Assessment*, 18, 182–191. doi:10.1037/1040-3590.18.2.182
73. Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO Personality Inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39, 329–358. doi:10.1207/s15327906mbr3902_8
74. Luminet, O., Bagby, R. M., Wagner, H., Taylor, G. J., & Parker, J. D. (1999). Relation Between Alexithymia and the Five-Factor Model of Personality: A Facet-Level Analysis. *Journal of personality assessment* 73(3), 345–358.
75. Lynam, D. R. (2012). Assessment of maladaptive variants of Five-Factor Model traits. *Journal of Personality*, 80(6), 1593–614. doi:10.1111/j.1467-6494.2012.00775.x
76. Mason, O., Claridge, G., Jackson, M., 1995. New scale for the assessment of schizotypy. *Personality and Individual Differences* 18, 7–13.
77. McCrae, R. R. (1987). Creativity, divergent thinking, and Openness to Experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 1258–1265.
78. McCrae, R. (1993). Openness to experience as a basic dimension of personality. *Imagination, Cognition and Personality*, 13(1), 39–55.
79. McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman 's “ Adequate Taxonomy ”: Intelligence and Personality Dimensions in Natural Language and in Questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 710–721.

80. McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81-90.
81. McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of personality*, 60(2), 175-215.
82. McCrae, R. R., Costa, P. T. (1997). Personality Trait Structure as a Human Universal. *American Psychologist*, 52, 509-516.
83. McCrae, R. R., Costa, P. X, Jr., & Piedmont, R. L. (1993). Folk concepts, natural language, and psychological constructs: The California Psychological Inventory and the five-factor model. *Journal of Personality*, 61, 1-26.
84. McCrae, R. R., & Sutin, A. R. (2009). Openness to Experience. In M. R. Leary and R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (pp. 257-273). New York: Guilford.
85. Međedović, J., Dinić, B., Čolović, P. i Smederevac, S. (2012). Validacija hexaco modela strukture ličnosti na srpskom jeziku. 60. Naučno-stručni skup psihologa Srbije, Filozofski fakultet, Beograd
86. Miller, E. N., & Chapman, L. J. (1983). Continued word association in hypothetically psychosis-prone college students. *Journal of Abnormal Psychology*, 92, 468–478.
87. Miller, G. F., & Tal, I. R. (2007). Schizotypy versus openness and intelligence as predictors of creativity. *Schizophrenia Research*, 93, 317–324.
88. Mishlove, M., & Chapman, L. J. (1985). Social anhedonia in the prediction of psychosis proneness. *Journal of Abnormal Psychology*, 94, 384–396.
89. Mishlove, M., & Chapman, L. J. (2002). Social anhedonia in the prediction of psychosis proneness. *Journal of Abnormal Psychology*, 94, 384-396. doi:10.1037//0021- 843X.94.3.384
90. Moutafi, J., Furnham, A., & Crump, J. (2003). Demographic and personality predictors of intelligence: A study using the NEO Personality Inventory and the Myers-Brigg Type Indicator. *European Journal of Personality*, 17, 79–94.
91. Norman, W. T. (1967). *2800 personality trait descriptors: Normative operating characteristics for a university population*. Ann Arbor: Department of Psychology, University of Michigan.
92. O'Connor, B. (2005). Graphical analyses of personality disorders in five factor model space. *European Journal of Personality*, 19(4), 287–305. doi: 10.1002/per.558
93. Piedmont, R. L., Sherman, M. F., Sherman, N. C., Dy-Liacco, G. S., & Williams, J. E. (2009). Using the five-factor model to identify a new personality disorder domain: The case for experiential permeability. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(6), 1245–1258.
94. Piedmont, R. L., Sherman, M. F., & Sherman, N. C. (2012). Maladaptively high and low openness: the case for experiential permeability. *Journal of Personality*, 80(6), 1641–68.

- doi:10.1111/j.1467-6494.2012.00777.x
95. Pine, F., & Holt, R. (1960). Creativity And Primary Process: A Study Of Adaptive Regression. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 61(3), 370–379. Retrieved from <http://psycnet.apa.org/journals/abn/61/3/370/>
 96. Post, F. (1994). Creativity and psychopathology: A study of 291 world-famous men. *British Journal of Psychiatry*, 165, 22-34.
 97. Raine, A., 1991. The SPQ: a scale for the assessment of schizotypal personality based on DSM-III-R criteria. *Schizophrenia Bulletin* 17, 555–564.
 98. Ross, S. R., Lutz, C. J., & Bailley, S. E. (2002). Positive and negative symptoms of schizotypy and the Five-factor model: a domain and facet level analysis. *Journal of Personality Assessment*, 79(1), 53–72. http://doi.org/10.1207/S15327752JPA7901_04
 99. Runco, M. A. (1991b). The evaluative, valuative, and divergent thinking of children. *Journal of Creative Behavior*, 25, 311–319.
 100. Runco, M. a. (2008). Commentary: Divergent thinking is not synonymous with creativity. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 2(2), 93–96. doi:10.1037/1931-3896.2.2.93
 101. Samuel, D., & Widiger, T. (2008). A Meta-Analytic Review of the Relationships Between the Five- Factor Model and DSM-IV-TR Personality Disorders: A Facet Level. *Clinical Psychology Review*, 28(8), 1326–1342. doi:10.1016/j.cpr.2008.07.002.A
 102. Saucier, G. (1992). Openness versus intellect: Much ado about nothing? *European Journal of Personality*, 6, 381-386.
 103. Saucier, G. (1994). Trapnell versus the lexical factor: More ado about nothing? *European Journal of Personality*, 8, 291–298.
 104. Saucier, G., & Goldberg, L. (1998). What is beyond the Big Five? *Journal of Personality*, 66, 495–524.
 105. Silvia, P. J., Kaufman, J. C., Reiter-Palmon, R., & Wigert, B. (2011). Cantankerous creativity: Honesty–Humility, Agreeableness, and the HEXACO structure of creative achievement. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 687–689. doi:10.1016/j.paid.2011.06.011
 106. Silvia, P. J., Nusbaum, E. C., Berg, C., Martin, C., O'Connor, A. (2009). Openness to Experience, plasticity, and creativity: Exploring lower-order, high-order, and interactive effects. *Journal of Research in Personality*, 43, 1087–1090.
 107. Silvia, P. J., Winterstein, B. P., Willse, J. T., Barona, C. M., Cram, J. T., Hess, K. I., Martinez, J. L., & Richard, C. A. (2008). Assessing creativity with divergent thinking tasks: Exploring the

- reliability and validity of new subjective scoring methods. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 2, 68–85.
108. Soto, C. J., John, O. P. (2009). Ten facet scales for the Big Five Inventory: Convergence with NEO PI-R facets, self-peer agreement, and discriminant validity. *Journal of Research in Personality*, 43, 84–90. doi:10.1016/j.jrp.2008.10.002
 109. Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity Research Journal*, 18(1), 87–98. doi:10.1207/s15326934crj1801_10
 110. Thomas, K. M., Yalch, M. M., Krueger, R. F., Wright, A. G. C., Markon, K. E., & Hopwood, C. J. (2013). The convergent structure of DSM-5 personality trait facets and five-factor model trait domains. *Assessment*, 20(3), 308–11. doi:10.1177/1073191112457589
 111. Tupes, E. C., & Christal, R. C. (1961). Recurrent personality factors based on trait ratings. Technical Report, U.S. Air Force, Lackland Air Force Base, TX.
 112. Trapnell, P. D. (1994). Openness versus Intellect: A lexical left turn. *European Journal of Personality*, 8(4), 273–290.
 113. Trull, T. J., Widiger, T. A., & Burr, R. (2001). A structured interview for the assessment of the Five-Factor Model of personality: facet-level relations to the axis II personality disorders. *Journal of Personality*, 69(2), 175–98.
 114. Van Kampen, D. (2006). The Schizotypic Syndrome Questionnaire (SSQ): Psychometrics, validation and norms. *Schizophrenia Research*, 84(2-3), 305–22. doi:10.1016/j.schres.2006.02.011
 115. Watson, D., Clark, L. A., & Chmielewski, M. (2008). Structures of personality and their relevance to psychopathology: II. Further articulation of a comprehensive unified trait structure. *Journal of Personality*, 76(6), 1545–86. doi:10.1111/j.1467-6494.2008.00531.x
 116. Wolfenstein, M., & Trull, T. J. (1997). Depression and openness to experience. *Journal of Personality Assessment*, 69, 614–632.
 117. Wright, A. G. C., Thomas, K. M., Hopwood, C. J., Markon, K. E., Pincus, A. L., & Krueger, R. F. (2012). The hierarchical structure of DSM-5 pathological personality traits. *Journal of Abnormal Psychology*, 121(4), 951–7. <http://doi.org/10.1037/a0027669>

**Referat o kvalifikovanosti kandidata i podobnosti predložene teme (Odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične strukture ličnosti)
za doktorsku disertaciju**

Kandidat: Mina Božović (rođena Pejić)

Mentor: dr Goran Knežević

Tema: Odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične strukture ličnosti

Naučna oblast: Psihologija

1. Osnovni podaci o kandidatu i disertaciji

Mina Božović (1984, Beograd), studentkinja je doktorskih studija psihologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu od prolećnog semestra 2013. godine. Master studije završila je 2012. godine na istom odeljenju na istraživačkom smeru sa prosečnom ocenom 9,43. Master rad na temu "Validacija upitnika ličnosti BFI-10 – kratke forme Inventara velikih pet", realizovala je pod mentorstvom docenta dr Lazara Tenjovića. Osnovne studije završila je takođe na Filozofskom fakultetu 2010. godine sa prosečnom ocenom 8,43. Zvanje sistemsko porodične savetnice stekla je 2010 godine.

Od 2010. godine kandidatkinja je zaposlena na Odeljenju za psihologiju, Fakulteta za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum. Trenutno je angažovana kao asistent na predmetima Statistika, Napredna Statistika, Psihometrija i Metodologija psiholoških istraživanja. Kao gostujući predavač drži predavanja na master studijama na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, kao i na doktorskim studijama na Matematičkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Mina Božović je od 2015. godine spoljna saradnica laboratorije za neuroekonomiju na MIT Sloan, Cambridge, MA, USA. Pored toga, ona je povremeno angažovana kao konsultant za metodologiju istraživanja od strane Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja u Beogradu.

Kandidatkinja je do sada je objavila šest radova u naučnim časopisima i zbornicima i imala 25 saopštenja na međunarodnim i nacionalnim konferencijama. U nastavku se nalazi lista radova:

- Radovi u časopisima i zbornicima

1. Ejodus, F., & **Božović, M.** (2016). Grammar, context and power: securitization of the 2010 Belgrade Pride Parade. *Southeast European and Black Sea Studies*, 1-18. doi: 10.1080/14683857.2016.1225370.
2. Ejodus, F., **Božović, M.** (2016): Responsibilization and Resistance: Police Reform, Europeanization and Gay Parades in Serbia. *International Journal for Human Rights*, 1–19. DOI:10.1080/13642987.2016.1161212
3. Brajović Car, K., Hadži-Pešić, M., **Pejić, M.**, Ellerish, P. (prihvaćen za objavljivanje): *Correlations Between Transactional Analysis Concept Of Primary Motivational Drivers And Personality Traits Based On The Hexaco Model*. Tematski zbornik radova, Niš: Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu.
4. Janković, D., **Pejić, M.**, Knežević, G. (2014). *Poređenje faktorske strukture kratke skale za procenu bazičnih dimenzija ličnosti na uzorku dece i odraslih*. u Marković,

S., Pavlović-Babić, D., Tošković, O., Lazarević, Lj. B., & Marković-Rosić, O. (Eds.) Zbornik radova Empirijska istraživanja u psihologiji, XX naučni skup, 133–138.

5. Lompar, V., **Pejić, M.** (2014). Primena jezičkih igara u nastavi gramatike. *Književnost i jezik* 61 (3-4), 329-340.
6. **Pejić, M.**, Tenjović, L., & Knežević, G. (2014). Validacija upitnika ličnosti BFI-10-kratke forme inventara Velikih pet. *Primenjena Psihologija*, 7(1), 45–62.

• Saopštenja na nacionalnim i međunarodnim konferencijama

1. **Božović, M.**, Brajović Car, K., Ellerish, P. (2015): *The Psychometric Properties of the Driver Test Q35 in Serbian and Croatian Sample*. 22. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
2. **Božović, M.**, Lazarević, Lj., Knežević, G. (2015): *Da li je konstrukt Propustljivost iskustava maladaptivna manifestacija domena Otvorenost?* XXI naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
3. **Božović, M.**, Lazarević, Lj., Knežević, G. (2015): *Crte ličnosti kao prediktori kreativnog postignuća*. XXI naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
4. **Božović, M.**, Lazarević, Lj., Knežević, G. (2015): *Položaj maladaptivnih crta ličnosti definisanih modelom PID5 u sedmofaktorskom prostoru ličnosti*. XXI naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
5. Ejodus, F., **Božović, M.** (2015): *Historical Associations and Securitisation of Serbia's Pride Parades*. ISA Annual Convention, New Orleans.
6. Živanović, M., **Pejić, M.**, Čerović, S. (2014): *Struktura odnosa između ličnosti, samopoštovanja, telesne slike o sebi i tendencije ka poremećajima ishrane*. XX naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
7. **Pejić, M.**, Janković, D., Stojković, A., Knežević, G. (2014): *Poređenje faktorske strukture Kratke skale za procenu bazičnih dimenzija ličnosti na uzorku dece i odraslih*. XX naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
8. Lompar, V., **Pejić, M.** (2013): *Igre u nastavi gramatike*. XVI Naučna konferencija "Pedagoška istraživanja i školska praksa" Inovativni pristupi obrazovanju. Institut za pedagoška istraživanja i Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja. Beograd
9. Čerović, S., **Pejić, M.**, Petrović, I. (2013): *Metrijske karakteristike i faktorska struktura upitnika ličnosti BFI-44*. Naučno-stručni skup Savremeni trendovi u psihologiji. Lepenski vir
10. Živanović, M., Čerović, S., **Pejić, M.** (2013): *Crte ličnosti i aspekti self-koncepta kao prediktori rizičnih obrazaca ishrane*. Naučno-stručni skup Savremeni trendovi u psihologiji. Lepenski vir

11. Čerović, S., Živanović, M., **Pejić, M.** (2013): *Prediktivna validnost ličnosti brenda: opaženi kvalitet brenda i lojalnost potrošača*. 61. Naučno-stručni skup psihologa Srbije,
12. **Pejić, M.**, Bjekić, J., Živanović, M. (2013): *Prediktivna validnost mera ličnosti dobijenih metodom samoprocene i rejtinzima – uporedna studija*. 61. Naučno-stručni skup psihologa Srbije,
13. Živanović, M., Bjekić, J., **Pejić, M.**, Đokić, T. (2013): *The relationship between disintegration and aesthetic experience and aesthetic preference of surrealist and representational paintings*. 21. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
14. **Pejić, M.** (2013): *Criterion validity of long and ultra short Big Five personality inventories – a comparative study*. 21. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
15. **Pejić, M.**, Bjekić, J. (2013): *Reliability of paper-based and web-based data: a comparative analysis*. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
16. **Pejić, M.** (2013): Validacija upitnika ličnosti BFI-10 – kratke forme Inventara velikih pet. XIX naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
17. **Pejić, M.** (2013): *Poređenje kohezivnosti, adaptibilnosti i zadovoljstva porodicom kao karakteristika porodičnog funkcionisanja, porodica sa članom obolelim od dijabetesa tip 2 i onih bez hroničnog bolesnika*. XIX naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
18. Janković, D., **Pejić, M.**, Vukčević, M. (2012): *Uloga evaluativnih dimenzija u multisenzornoj percepciji tokom razvoja*. 2. Riječki dani eksperimentalne psihologije. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci.
19. **Pejić, M.**, Janković, D., Vukčević, M. (2012): *Personality structure in children and adults rated with pre-adolescent NEO PI-R*. 10th Alps-Adria Psychology Conference 2012, Lignano Sabbiadoro.
20. **Pejić, M.** (2012): *Stabilnost strukture ličnosti kod dece i adolescenata uzrasta 9-19 godina: domen samoprocene*. 60. Naučno-stručni skup psihologa Srbije, Filozofski fakultet, Beograd
21. Bjekić, J., Erić, M., Stojimirović, E., **Pejić, M.** (2011): *High school achievement and motivation for learning in Serbian high school students*. 20. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
22. **Pejić, M.** (2011): *Diabetes type 2: The role of family functioning and support*. 20. Dani Ramira i Zorana Bujasa, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
23. **Pejić, M.** i Stojimirović, E. (2011): *Egzistencija bazične dimenzije saradljivost kod preadolescenata*. XVII naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

24. Bjekić, J., **Pejić, M.** i Kostić, A. (2011): *Uticaj tranzitivnosti glagola na obradu gramatičkih oblika imenice*. XVII naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
25. **Pejić, M.** (2011): *Značaj socijalne podrške u lečenju dijabetesa tipa 2*. XVII naučni skup Empirijska istraživanja u psihologiji, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Istraživačka interesovanja Mine Božović su dominantno usmerena na pitanja individualnih razlika u ljudskom ponašanju, pre svega ličnosti, ali i ka problemima socijalnog uključivanja osetljivih grupa.

Kandidatkinja Mina Božović je podnela predlog teme doktorskog rada pod nazivom "Odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične strukture ličnosti". Centralna tema ove doktorske disertacije je utvrđivanje relacija dezintegracionih fenomena i otvorenosti, kao i utvrđivanje pozicije kreativnosti u prostoru bazičnih dimenzija ličnosti.

2. Predmet i cilj disertacije

Predmet istraživanja ove doktorske disertacije polazi od savremenih teorija ličnosti koje pretpostavljaju postojanje od pet do sedam bazičnih crta. Jedna od fundamentalnih razlika između navedenih teorija jeste shvatanje prirode crte Dezintegracija (Šizotipija, ili Čudnost eng. Oddity). Iako postoje shvatanja da Šizotipija/Dezintegracija nije bazična dimenzija ličnosti ili da predstavlja maladaptivni, ekstremni deo dimenzije Otvorenost – sve je više empirijskih dokaza koji govore u prilog tome da je Šizotipija/Dezintegracija nezavisan konstrukt, osnovna crta ličnosti (Knežević, Lazarević, Bosnjak, Purić, Petrović, Teovanović, Opačić & Bodroža (2016).

Imajući u vidu da dosadašnja istraživanja postuliraju različite vrste odnosa između dimenzija Otvorenost i Dezintegracija (Asai, Sugimori, Bando, & Tanno, 2011; Chapman, Chapman, & Raulin, 1978; Durrett & Trull, 2005; DeYoung, Grazioplene, & Peterson, 2012; Kwapil, Barrantes-Vidal, & Silvia, 2008; Ross, Lutz, & Bailey, 2002; Samuel & Widiger, 2008), u ovom radu nastojimo da detaljno ispitamo njihov odnos i to posmatrajući takav odnos u kontekstu ostalih bazičnih crta ličnosti (Poštenje, Ekstraverzija, Emocionalnost/Neuroticizam, Saradljivost, Savesnost).

Osim navedenog, istraživanje bi trebalo da omogući sticanje uvida u to kakve su veze između Otvorenosti, Dezintegracije i Kreativnosti, koja se smatra veoma važnim korelatom obe crte ličnosti (Brod, 1997; Eysenck, 1995; Furnham, Crump, Batey, & Chamorro-Premuzic, 2009; McCrae, 1987; Miller & Tal, 2007; Post, 1994; Silvia, Kaufman, Reiter-Palmon, & Wigert, 2011; Thomas et al., 2013). Imajući u vidu da dosadašnja istraživanja ukazuju na to da je kreativnost nedvosmisleno povezana sa navedenim crtama, važno je odgovoriti na pitanje koliko toga zajedničkog ona ima sa crtama Otvorenost i Dezintegracija, kao na pitanje položaja kreativnosti u celokupnom prostoru bazičnih dimenzija ličnosti.

Dakle, ciljevi doktorske disertacije su sledeći:

4. utvrditi da li kreativnost i psihozi slični fenomeni (dezintegracija, šizotipija) pripadaju domenu Otvorenost ili pripadaju zasebnom domenu (van prostora

Velikih pet);

5. utvrditi da li postoji povezanost dezintegrativnih fenomena i kreativnosti;
6. utvrditi odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegrativnih fenomena u kontekstu čitave strukture ličnosti.

3. Opis sadržaja (strukture po poglavljima) disertacije

Doktorska disertacija Mine Božović će se sastojati iz nekoliko segmenata - teorijski (uvodni) deo, metodološki (empirijski) deo, rezultati istraživanja, diskusija i zaljučak.

Teorijski deo rada obuhvatiće definisanje osnovnih pojmova i predstavljanje aktuelnih teorijskih modela i empirijskih nalaza iz ove oblasti. Biće analizirani postojeće dominantne teorije ličnosti (model Velikih pet, Petofaktorski model, model HEXACO). Biće posebno analizirana priroda domena Otvorenost i Šizotipija. Dalje, prikazaćemo najvažnije korelate Otvorenosti i Šizotipije, sa posebnim naglaskom na Kreativnost. Takođe, iznećemo pregled istraživanja koja su proučavala odnose između Otvorenosti, Kreativnosti i Šizotipije. Na kraju uvoda, biće izložen problem istraživanja, njegovi osnovni ciljevi i hipoteze.

Metodološki deo rada obuhvatiće opis uzorka ispitanika, varijabli, instrumenata koji će biti korišćeni, procedure prikupljanja podataka i tehnike obrade podataka.

Nakon toga, biće prikazani rezultati istraživanja. **Zaključak** će obuhvatiti opštu diskusiju rezultata i u ovom delu disertacije kandidatkinja će pokušati da integriše i interpretira sve dobijene nalaze i razmotri njihov status u kontekstu prethodnih istraživanja. Biće razmotrene i teorijske i praktične implikacije nalaza za razumevanje odnosa dezintegracije i optvorenosti, kao i pozicije kreativnosti u prostoru bazične strukture ličnosti. Takođe, biće diskutovan opšti značaj istraživanja. Na samom kraju rada biće priloženi spisak korišćene literature i prilozi.

4. Osnovne hipoteze od kojih će se polaziti u istraživanju

Hipoteze istraživanja H1 – H5 odnose se na ciljeve istraživanja i odnos između bazičnih dimenzija ličnosti i kreativnosti:

H1A. Ukoliko u faktorskoj analizi svih analiziranih varijabli (ne računajući testove maksimalnog kreativnog postignuća) broj faktora ne bude unapred ograničen, sedmofaktorska DHEXACO solucija će najbolje opisivati matricu podataka. Drugim rećima oćekuje se izdvajanje sledećih sedam faktora: Dezintegracija, Poštenje, Emocionalnost, Ekstraverzija, Saradljivost, Savesnost, Otvorenost.

H1B. Ukoliko u istoj analizi broj faktora bude unapred ograničen na šest onda će šestofaktorski DEXACO ili DHXACO model ličnosti bolje opisivati podatke od šestofaktorskog HEXACO modela (Ashton, Lee, de Vries, Hendrickse, & Born, 2012). To znaći da se i u šestofaktorskoj soluciji oćekuje izdvajanje zasebnog faktora Dezintegracija, a da se oćekuje ili fuzionisanje faktora Poštenje i Saradljivost, ili fuzionisanje faktora Emocionalnost i Saradljivost.

H2. Oćekuje se da će najmanje tri od četiri modaliteta iskustvene propustljivosti, taćnije neogranićavajući self, rigidan i površan, imati primarno zasićenje na faktoru

Otvorenosti (Piedmont et al., 2009). Četvrti modalitet, čudan i ekscentričan, imaće primarno zasićenje na faktoru Dezintegracija (Watson, Clark, & Chmielewski, 2008).

H3A. Izdvojeni faktor koji bude obuhvatao indikatore šizotipije će izgledati onako kako to predviđa model Dezintegracije.

H3B. Tri faceta skale Psihoticizam upitnika PID-5 će imati primarna zasićenja na ovako izdvojenom faktoru Dezintegracije (Ashton et al., 2012).

H4. Indikatori kreativnosti će imati najveće zasićenje na faktoru Otvorenosti. Ova hipoteza bazirana je na rezultatima istraživanja koja govore da otvorenost ima fundamentalnu relaciju sa kreativnošću (Miller & Tal, 2007).

H5. Aspekti kreativnosti će imati sekundarna zasićenja na faktoru Dezintegracije (Abraham et al., 2005; Brod, 1997; Eysenck, 1995; Post, 1994).

5. Metode koje će biti primenjene u istraživanju

Na dva uzorka (studentska i opšta populacija), od kojih svaki broji 300 ispitanika, biće prikupljene sledeće mere:

- Bazične crte ličnosti: *poštenje, emocionalnost, ekstraverzija, saradljivost, savesnost, otvorenost* (operacionalizovana HEXACO modelom i procenjene preko upitnika HEXACO PI-R; Lee & Ashton, 2004; 2006);
- Maladaptivne crte ličnosti (*negativan afekat, otuđenost, antagonizam, dezinhibicija*) iz modela DSM V, *iskustvena propustljivost* i *šizotipija*. Crte modela DSM V procenjene su preko Inventara ličnosti za DSM V, PID – 5; Krueger, Derringer, Markon, Watson, & Skodol, 2012), iskustvena propustljivost preko Inventara iskustvene propustljivosti (The Experiential Permeability Inventory, EPI; Piedmont, Sherman, Sherman, Dy-Liacco, & Williams, 2009; Piedmont, Sherman, & Sherman, 2012). Šizotipija je operacionalizovana crtom *psihoticizam* iz modela DSM V i modelom Dezintegracije. Mera dezintegracije dobija se preko subskale upitnika PID – 5 i Inventara za procenu opšte dispozicije ka "dezintegraciji" psihičkih sistema – DELTA 9 (Knežević et al., submitted);
- Kreativnost (samoopisne mere i objektivna mera). Objektivna mera biće dobijena preko testa za procenu divergentnog mišljenja (Test Posledica, The Consequences Test; Guilford, 1956) dok će se samoopisne mere dobiti preko Upitnika za procenu kreativnog postignuća (Upitnik kreativnih postignuća (Creative Achievement Questionnaire, CAQ; Carson, Peterson, & Higgins, 2005).

Pored metoda deskriptivne statistike, radiće se korelaciona analiza radi utvrđivanja bazičnih odnosa između varijabli. Sržni deo analize zajedničkog latentnog prostora varijabli činiće faktorska analiza (maximum likelihood). Analiza glavnih komponenti će služiti za redukciju pojedinih domena kako bi se približno ujednačio broj varijabli po očekivanim faktorima. Biće korišćena i hijerarhijska regresiona analiza za analizu odnosa između izolovanih faktora i objektivnih mera kreativnosti. Modelovanje strukturalnim jednačinama biće korišćeno za utvrđivanje odnosa između ključnih varijabli – Otvorenosti, Dezintegracije i Kreativnosti u kontekstu njihovog mernog modela, dakle, pun SEM model.

6. Očekivani rezultati i naučni doprinos

Naučni doprinos ovog istraživanja je višestruk. Od navedenog istraživanja očekuje se da, pre svega, pruži odgovor na pitanje da li se dezintegrativni fenomeni i kreativnost mogu definisati kao aspekti domena otvorenost. Takođe, rezultati će omogućiti da se bolje razume odnos navedenih konstrukata u širem prostoru bazičnih crta ličnosti.

Novina istraživanja i osnovni naučni doprinos nalazi se, pre svega, u sistematskom i obuhvatnom pristupu koji podrazumeva analizu velikog broja markera zdravog aspekta ličnosti (bazične crte), kao i njenih maladaptivnih aspekata (faktori upitnika PID-5 definisanog u okviru modela DSM-5).

Smatramo da će veličina i struktura uzorka (studentska i opšta populacija) doprineti validnosti i generalizabilnosti dobijenih rezultata. Dodatno, istraživanje ima i metodološki doprinos jer će u okviru studije biti adaptirano za upotrebu na našoj populaciji nekoliko instrumenata (Personality Inventory for DSM 5 - PID5, Experiental Permeability Inventory – EPI, Creative Achievement Questionnaire – CAQ i The Consequences Test).

Ovim istraživanjem, kandidatkinja teži tome da barem delimično ispuni prazninu u dosadašnjem znanju o kreativnosti i bazičnim crtama ličnosti.

7. Zaključak

Istraživanje, koje kandidatkinja predlaže, predstavlja značajni doprinos pokušaja da se razume odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične strukture ličnosti.

Na osnovu analize predloženog nacrtu doktorske teze Komisija zaključuje: (a) da je predložena tema doktorske disertacije relevantna, (b) da će predloženi rad imati značajne teorijske i praktične implikacije, i (c) da kandidatkinja Mina Božović ima sve neophodne kapacitete da na uspešan način realizuje predloženi nacrt.

Na osnovu svega navedenog, predlažemo Veću da se kandidatkinji Mini Božović, odobri rad na izradi doktorske teze pod naslovom „Odnos između otvorenosti, kreativnosti i dezintegracije u prostoru bazične strukture ličnosti“.

Beograd, decembar 2016.godine

Prof. dr Goran Knežević (mentor)
Filozofski fakultet, Beograd

dr Ljiljana Lazarević (ko-mentor) naučni
saradnik Instituta za psihologiju,
Filozofski fakultet, Beograd

Prof. dr Panta Kovačević
Filozofski fakultet, Beograd

doc. dr Ana Altaras Dimitrijević
Filozofski fakultet, Beograd

Prof. dr Goran Opačić
Filozofski fakultet, Beograd
